

FRAMTIDENS LÄRLING

– EN KVALITATIV UTVÄRDERING AV GYMNASIALA- LÄRLINGSUTBILDNINGAR
OCH ANSTÄLLNINGAR

TILLSAMMANS GÖR VI VÄSTSVERIGE STARKARE

VÄSTSVENSKA
HANDELSKAMMAREN

VARFÖR LÄRLING?

88%

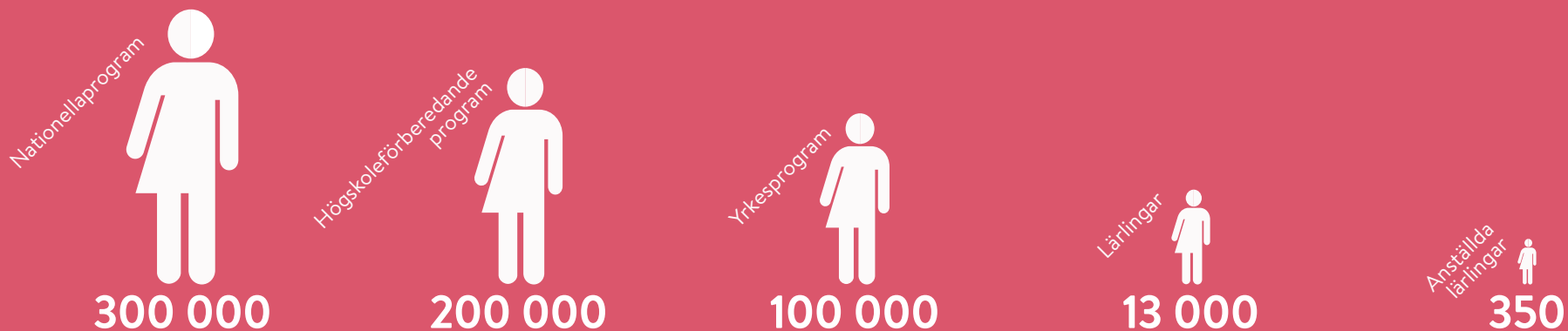
SÄGER ATT LÄRLINGSUTBILDNINGEN VARIT
AVGÖRANDE FÖR ATT FÅ ETT ARBETE

75%

ARBETADE INOM DET OMRÅDE DE
UTBILDAT SIG FÖR

KÄLLA: SKOLVERKET 2017

ELEVER INSKRIVNA PÅ GYMNASIET

KÄLLA: SKOLVERKET 2019

Skolverket initierade 2016 ett pilotprojekt med 18 skolor som ger elever möjlighet att ta tillvara på lag (2014:421) om gymnasiala lärlingsanställningar. Västsvenska Handelskammaren valde att gå in som samordnare för projektet genom initiativet Svensk Gymnasielärling.

VARFÖR LÄRLING?

Tillgången till rätt kompetens blir en allt mer akut fråga för näringslivet och hindrar företagen från att växa. Särskilt drabbade är industriföretagen och arbetsplatser med behov av praktisk kompetens, däribland bygg- och installationsbranschen. Gemensamt för många av de roller som efterfrågas är att de kräver en yrkesförberedande gymnasieutbildning.

UTBREDD KOMPETENSBRIST

Allra störts är behovet av gymnasieingenjörer som enligt SCB:s prognosinstitut spåsar ett underskott på utbildad kompetens på 37 procent till 2025. Även inom transport-, bygg- och installationsbranschen är behovet stort. Exempelvis skulle vi redan idag behöva anställa 10 000 installatörer, för att möta efterfrågan inom branschen.

SVENSK GYMNASIELÄRLING

Som ett led i att öka statusen och höja

söktrycket till yrkesprogrammen driver Västsvenska Handelskammaren initiativet Svensk Gymnasielärling. Initiativets syfte är att sprida kännedom om gymnasiala lärlingsanställningar (GLA) samt stötta elever, skolor och arbetsgivare som är engagerade i utbildningsformen.

TRE OLIKA SÄTT ATT LÄSA GYMNASIETS YRKESPROGRAM

Elever på gymnasieskolans yrkesprogram kan välja olika upplägg på hur utbildningen ska bedrivas. Den kan dels vara skolförlagd, vilket innebär att eleven läser majoriteten av sin utbildning i skolan och tillbringar minst 15 veckor på en arbetsplats, eller läsas som en lärlingsutbildning (GLU). Då är minst 55 veckor, alltså mer än halva gymnasietiden, förlagd på en arbetsplats. Sedan 2016 finns även möjligheten att läsa gymnasial lärlingsanställning (GLA).

MODERN UTBILDNINGSFORM

Gymnasial lärlingsanställning är en modern form av gymnasieutbildning. Precis som vid en gymnasial lärlingsutbildning tillbringar eleven hälften av sin utbildningstid i skolan och den andra hälften på en arbetsplats. Den stora skillnaden mellan utbildningsformerna är att den lärlingsanställda eleven blir anställd och får lön under sin studietid. För att säkerställa att elevens yrkeskompetens matchar arbetsmarknadens behov är arbetsgivaren delaktig i utformningen av utbildningen.

Gymnasiala lärlingsanställningar har positiva effekter på elevens värdeskapande lärande, det vill säga det lärande som ger värde för annan part än eleven, skolan eller klassen. Tidigare forskning har visat att denna form av lärande ger mer motiverade elever och en djupare inläring av kunskapsinnehåll, vilket

även respondenterna i denna undersökning vittnar om.

EFFEKTEN AV EN ANSTÄLLNING

Efter tre år med Svensk Gymnasielärling har det nu blivit dags att göra en första utvärdering av utbildningsformen. Påverkas arbetsgivarens engagemang av att lärlingen är anställd? Och hur upplever de motivationen hos sina lärlingsanställda i jämförelse med de som kommer in via ett traditionellt lärlingsprogram?

Vi har frågat 140 arbetsgivare varav 55 med anställda lärlingar och 85 med traditionella lärlingar för att ta reda på vilken effekt som anställningen har på elevens lärande.

LUKAS HELLGREN

Att välja gymnasieprogram är för många inget lätt val. Vi har träffat 18-åriga Lukas Hellgren som går tredje året på industritekniska lärlingsprogrammet på Marks gymnasieskola.

Vad fick dig att söka till ett lärlingsprogram?

– Jag har alltid gillat att jobba praktiskt, jag valde mellan industri och bygg men det blev industri till slut. Det var definitivt rätt val.

Vad är roligast med att gå ett lärlingsprogram?

– Att man får komma ut i arbetslivet och känna hur det funkar ”på riktigt”. Man lär sig rutiner, planering och ordning. Eftersom jag är på ett mindre företag är jag delaktig vid pappersarbete, ute på kundmöten, värderar jobb och lämnar offerter. Det är sådant jag inte skulle få göra i skolan.

ALEX TIDESJÖ

“Man kan faktiskt ändra sig” säger Alex Tidesjö, 18, om valet av program och gymnasieskola.

Nämn tre fördelar med att välja GLA!

– Man lär sig den teoretiska biten, man får kontakter, och lättare att hitta ett jobb efter studenten. Och en fjärde fördel: man får lön.

Vad har du för tips till de som ska välja gymnasieskola?

– Man kan faktiskt ändra sig. Välj ett program som leder till de yrken som efterfrågas, och inte något bara för att det låter bra. Många väljer till exempel teknik över industri trots att man får lära sig exakt samma saker.

IDA FLEMIN

Ida Flemin är GLA-elev och går första året på Örn-sköldsviks gymnasium. Under vårterminen kommer hon att påbörja sin anställning.

Hur viktigt är det att man får lön?

– När man arbetar blir lönen motivation. Att man får något för det arbete man utför, då har man något att kämpa för hela tiden.

Vad vill du göra efter studenten?

– Jag vill jobba med det här så länge jag tycker att det är kul. Sen får jag se vad jag gör.

GLA

”Visst kan vi praktisera på varandra i skolan, men det känns inte verkligt. Jag lär mig bättre på jobbet”

Ali Khaliqi, GLA-elev, Katrinelundsgymnasiet

”GLA är definitivt en genväg till yrkeslivet. Jag är ung men har redan startat min karriär”

Sofiah Björnsdotter, GLA-elev, Almåsgymnasiet

ETT ÅR MED GLA

KVALITETSSÄKRING AV APL

Under 2018 har Västsvenska Handelskammaren arbetat intensivt för att sprida och vidareutveckla Svensk Gymnasielärling. Bland annat skapade vi en helt ny roll, GLA-koordinatör, för att kvalitetssäkra elevens arbetsplatsförlagda lärande. Eftersom lite mer än hälften av elevens utbildning sker på en arbetsplats är det viktigt att arbetsmomenten stämmer överens med de kunskapskrav som styrdokumentet, det vill säga läroplanen, innehåller. GLA-koordinatör är en anställd inom företaget med god kunskap om verksamheten. Koordinatörens roll går ut på att identifiera och formulera arbetsmoment som lärlingseleven behöver

utföra för att lära sig yrket. Utifrån de identifierade arbetsmomenten kan yrkesläraren sedan skapa bedömningsmatriser som både är kopplade till skolans styrdokument samt förankrade hos arbetsgivaren. På så sätt blir yrkesläraren väl insatt i verksamheten och har lättare för att tolka företagets arbetsuppgifter och därmed säkerställa att elevens arbetsplatsförlagda lärande stämmer överens med läroplanen.

ELEVERS FÖRKUNSKAPER

Under året gjorde vi även en undersökning av företagets syn på skolsamarbeten. I den framkom att företagets största bekymmer när de tar emot elever i verksamheten är

bristen på förkunskaper hos eleverna. För att underlätta för både företag och elever tog vi därför fram medarbetar- och arbetsgivarhandböcker. Dessa innehåller tips och information kopplat till att vara lärlingsanställd, respektive att anställa en lärling. Syftet är att höja elevernas förkunskaper och på så vis korta ned uppstartsperioden av det arbetsplatsförlagda lärandet, samt att hjälpa företagen att göra elevens lärlingsperiod så bra som möjligt.

NATIONELL SPRIDNING

Utöver de 18 pilotskolorna är det endast enstaka skolor som tagit steget att erbjuda lärlingsanställningar och många företag vän-

tar fortfarande på engagerade ungdomar att anställa. Därför har Västsvenska Handelskammaren under året sett till att engagera ytterligare fem handelskammrar, samt två regionala utvecklingsbolag, i arbetet med Svensk Gymnasielärling.

76% AV GLA-ARBETSGIVARNA OCH 72% AV GLU-ARBETSGIVARNA
HAR ETT STORT INTRESSE I LÄRLINGENS UTBILDNINGSPPLAN

GLA

76%

GLU

72%

- Gymnasiala lärlingsutbildningar har funnits i Sverige sedan 2008 och det är idag cirka 13 000 ungdomar som läser gymnasiet som lärling. Ungefär 350 av lärlingarna gör det med anställning och lön.

ÄR ANSTÄLLNING VIKTIGT?

Under 2018 genomförde CEDEFOP, det europeiska centret för utveckling av yrkesutbildning, en genomlysning av svensk yrkesutbildning och lämnar i sin rekommendation att lärlingar bör vara anställda med lön. Är CEDEFOPs rekommendation korrekt, bör lärlingar ha en anställning med lön?

SÅ GICK VI TILLVÄGA

För att ta reda på vilken effekt en anställning har på elevens lärande genomförde vi en enkätundersökning med 140 arbetsgivare, varav 55 med anställda lärlingar och 85 med icke-anställda lärlingar.

I enkäten uppmanades arbetsgivarna att ta ställning till en rad olika påståenden kopplade till hur de upplevde att ha en lärling på sin arbetsplats. Respondenterna gavs möjlighet att ranka olika aspekter, så som hur de upplevde lärlingens engagemang på arbetsplatsen eller hur överföringen av kunskap fungerade, på en skala från ett till tio. Genom att ställa samma frågor till alla arbetsgivare har det varit möjligt att se tendenser till skillnader mellan anställda och icke-anställda lärlingar.

RESULTATEN I KORTHET

Redan efter två år får GLA som utbildnings-

form ett högre betyg av arbetsgivarna än GLU, den etablerade formen av lärlingsutbildning. Eleven får genom anställningen ett bevis på att hen är viktig för arbetsgivaren och värd att satsa på, vilket skapar ett engagemang hos både elev och arbetsgivare som höjer kvaliteten på lärandet.

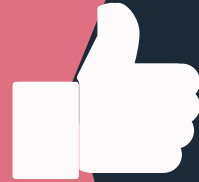
”Eleven får genom anställningen ett bevis på att hen är viktig för arbetsgivaren...”

Fortsättningsvis genom den här rapporten kommer vi att referera till anställda lärlingar

som gymnasialt lärlingsanställda elever (GLA-elever) och icke-anställda lärlingar som gymnasiala lärlingsutbildnings elever (GLU-elever).

GLA

100%

GLU

96%

REKOMMENDERAR ANDRA ORGANISATIONER ATT ANSTÄLLA/ TA EMOT LÄRLINGAR

74%

64%

ANSER ATT LÄRLINGENS ENGAGEMANG PÅ ARBETSPLATSEN ÄR HÖGT

71%

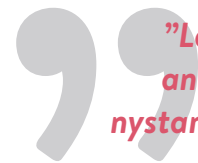
59%

ANSER ATT LÄRLINGENS UTVECKLING PÅ ARBETSPLATSEN ÄR HÖG

”GLA är en unik möjlighet för oss att få unga medarbetare som är väl förankrade i vår värdegrund och förstår syftet med verksamheten”

Elisabeth Kjellbom, huvudhandledare på Tre Stiftelser.

”Lärarna upplever att eleverna kommer med en annan energi och sköter sig bättre i skolan. Det nystartade GLA-programmet i industriteknik är ett lyft för både elever, företag och skola”

Jessica Wennerberg, HR Business Partner, BAE Systems Högglunds

ARBETSGIVARNA TYCKER TILL

HÖGT BETYG FÖR LÄRLINGAR

I vår undersökning får båda formerna av lärlingsutbildning ett högt betyg. Av de arbetsgivare som anställt lärlingar under studietiden svarar samtliga att de rekommenderar andra verksamheter att göra detsamma. Motsvarande siffra för arbetsgivare till lärlingar utan anställning är 96 procent.

LÄRLINGAR UPPSKATTAS PÅ ARBETSPLATSEN

Resultatet av undersökningen visar att lärlingarna är omtyckta på sina arbetsplatser, 77 procent av GLA-arbetsgivarna och 71 procent av GLU-arbetsgivarna svarar att lärlingarna är mycket uppskattade. Även handledarrollen tycks öka motivationen hos berörda medarbetare, 60 respektive 47 procent instämmer i hög grad till detta påstående.

ANSTÄLLNING LEDER TILL ENGAGEMANG

Vidare visar undersökningen tendenser till att arbetsgivare till GLA-elever, i högre utsträckning än arbetsgivare till GLU-elever, anser att lärlingens engagemang och utveckling på arbetsplatsen är högt. 74 procent av GLA-arbetsgivarna instämmer i hög grad med påståendet att lärlingen är engagerad i arbetet, och 71 procent i påståendet om att lärlingen utvecklas på arbetsplatsen. Motsvarande siffror för GLU-arbetsgivare är 64 respektive 59 procent.

LÄRLINGENS PRESTATION

På frågan om lärlingens prestation på arbetsplatsen får GLA-elever ett något lägre betyg än GLU-elever, 57 respektive 58 procent av respondenterna svarar att lärlingen står för en mycket stark prestation

på arbetsplatsen. En tänkbar anledning till det tror vi kan vara att arbetsgivaren ställer högre krav på en anställd lärling än vad de gör på en lärling som inte får lön. Detta framkommer även i intervjuer med lärlingar, som påpekar att det är anställningen som gör att arbetet på lärlingsplatsen blir på riktigt eftersom det då blir ett tydligt kravställande från arbetsgivaren.

UTMANINGAR MED LÄRLING

Den största utmaningen för GLA-arbetsgivaren med att ha en lärling på arbetsplatsen är att planera så att man kan ge lärlingen en utbildning som motsvarar skolans förväntningar och att styra utbildningen efter lärlingens behov snarare än företagets. För GLU-arbetsgivaren är den största utmaningen att finna tid till handledning av eleven.

EN LJUSNANDE FRAMTID

Framtiden för lärlingseleverna ser ljus ut. 8 av 10 arbetsgivare till GLA-elever kan tänka sig att anställa lärlingen efter avslutad yrkesexamen, motsvarande siffra för GLU-arbetsgivare är 6 av 10.

För de flesta av eleverna är det därmed sannolikt att en anställning hos arbetsgivaren väntar direkt efter gymnasiet.

GLA

60%

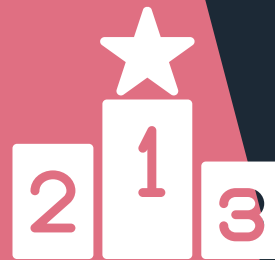

GLU

47%

ANSER ATT HANDEDARROLLEN ÖKAR MOTIVATIONEN HOS BERÖRDA MEDARBETARE

57%

58%

ANSER ATT LÄRLINGENS PRESTATION PÅ ARBETSPLATSEN ÄR HÖG

80%

59%

KOMMER ANTAGLIGEN ATT ANSTÄLLA LÄRLINGEN EFTER EXAMEN

VAD INNEBÄR DET ATT HA LÄRLING PÅ ARBETSPLATSEN?

1.

ANSVAR FÖR ELEVENS LÄRANDE

2.

ÖVERFÖRING AV YRKESKUNSKAP

3.

UNDERLÄTTAR KOMPETENSFÖRSÖRJNING

NÄSTA STEG

Snart finns det lärlingsanställda elever inom samtliga 12 av gymnasieskolans yrkesprogram. Det är dock fortfarande ett väldigt litet antal elever som idag ges möjlighet till denna utbildningsform. Allt för få skolor ger sina elever möjligheten att läsa GLA och i många fall är det enstaka elevers engagemang eller en eldsjäl till lärare som står bakom.

FLER SKOLOR BEHÖVS

För att fler unga ska få möjlighet att läsa en utbildning som leder till arbete, och fler företag ska kunna säkra sin framtida kom-

petensförsörjning, ser vi på Västsvenska Handelskammaren ett stort behov av att fler skolor erbjuder gymnasiala lärlingsanställningar. Därför kommer vi att fortsätta vårt arbete med att förankra gymnasiala lärlingsanställningar hos arbetsmarknadens parter för att få till kollektivavtal inom fler branscher och på så vis underlätta för arbetsgivare att anställa lärlingar.

Vi kommer även att fortsätta vårt arbete med att informera beslutsfattare om näringslivets kompetensbehov och om den roll gymnasiala lärlingsanställningar spelar i

företagens kompetensförsörjning.

VIKTIGT MED KVALITETSSÄKRING

Undersökningen visar att arbetsgivarnas största utmaning med att ta emot en GLA-elev är att planera och utföra den arbetsplatsförlagda utbildningen efter skolans läroplan. Vårt arbete med GLA-koordinatorer, en erfaren medarbetare som kopplar arbetsmoment på arbetsplatsen mot utbildningsplanen, är alltså fortsatt viktigt för att kvalitetssäkra lärlingsutbildningen. Det utvecklingsarbetet följer även noga den

forskning kring lärande på arbetsplats som nu bedrivs.

ANSTÄLL EN LÄRLING

Det är viktigt att vi tar vara på den möjlighet som gymnasiala lärlingsanställningar ger landets ungdomar och arbetsgivare nu när vi har chansen. Fler skolor runt om i landet ska erbjuda gymnasiala lärlingsanställningar och det krävs fortfarande mycket informations-spridning till ungdomar och vårdnadshavare för att öka kännedomen om det relativt nya utbildnings sättet.

FLER ARBETSGIVARE BEHÖVS!

Du som arbetsgivare har många möjligheter att engagera dig i skolan och visa barn och ungdomar vilka karriärvägar och möjligheter det finns inom just din bransch!

Västsvenska Handelskammaren uppmanar alla sina medlemsföretag att öka sitt engagemang med skolan och se det som en naturlig del i det långsiktiga kompetensförsörjningsarbetet.

TIPS!

Vill du veta mer om GLA? Kontakta
Rasmus Flick som jobbar med
Svensk Gymnasielärling
» rasmus.flick@vastsvenskahandelskammaren.se

VÄSTSVENSKA
HANDELSKAMMAREN